

позволит Україні стать полным стратегическим партнером США и быть способной защитить свои национальные интересы.

Ключевые слова: партнерство, стратегическое партнерство, партнерство между Украиной и США, геополитические трансформации.

Rzhevska Nina. The Model of Strategic Partnership Ukraine-the USA in Terms of Geopolitical Transformations. The topicality of the research. The modern international political system transformation is characterized by the sudden changes and appearance of the new types of interaction between its key players. One of the good examples for this term can be considered the «strategic partnership» as a special and priority type of character for the relations between the states. The objectives of the research figure out the dependence on the partnership model Ukraine – the USA according to the geopolitical situation.

The goal is to determine the perspectives of strategic partnership Ukraine – the USA in terms of the geopolitical transformations. The goal of the research is highlighted by means of the following tasks: to investigate the theoretical rules of the international partnership (collaboration) between Ukraine and the USA, to analyze the main ways of international partnership of both countries, to define the level of influence created by the geopolitical situation on the relations between Ukraine and the USA. In order to fulfill the objective and goals of the research presented, there is a special complex of the following methods: the method of historical retrospective, comparative method, and in order to create the model of partner cooperation interaction between Ukraine and the USA, there are methods of content analysis and peer review.

Conclusion. According to the settled goal it is determined that the model of bilateral partnership between Ukraine and the USA within the period of political confrontations (2013–2015) remained almost unchangeable. In the next few years this tendency will remain that give the chance to Ukraine to become a competent strategic partner for the USA, as well as, to protect its national rights in the future.

Key words: partnership, strategic partnership, partnership between Ukraine and the USA, geopolitical transformation.

Стаття надійшла до редколегії 05.04.2016 р.

УДК 355.01

Михайло Требін

Війна в історії людства та її особливості у XXI столітті

У статті доведено, що війна була, є й буде в досяжному майбутньому складником людського розвитку. Мета статті – розкрити значення війн в історії людства та спробувати намалювати характерні риси війн майбутнього. На великому емпіричному масиві даних показано страшні наслідки воєн для людської цивілізації. XXI ст. не стало винятком, війни залишаються сумним компонентом людської історії. Сьогодні проти України ведеться «гібридна» війна. Її особливості такі: вона поєднує конвенційні й неконвенційні бойові дії та відповідних учасників цієї війни; держава, яка є спонсором «гібридної» війни, офіційно не визнається воюючою стороною; початок «гібридної» війни пов'язаний із використанням неконвенційних методів ведення бойових дій незаконними збройними формуваннями; протягом усієї «гібридної» війни дуже важливого значення надають інформаційній боротьбі; широко використовують дипломатичні, економічні, політичні засоби тиску на країну, яка зазнала «гібридної» війни. Сформульовано особливості збройної боротьби майбутнього, які потрібно врахувати під час військового будівництва та забезпечення національної безпеки.

Ключові слова: війна, «гібридна» війна, війни майбутнього, збройна боротьба, наслідки війни.

Постановка наукової проблеми та її значення. Війна була, є й буде в досяжному майбутньому складником людського розвитку. Із часів глибокої давнини тривають лиха, породжені війнами та збройними конфліктами. Змінюються часи, але незмінним компонентом людського буття залишається війна. Зусиллями багатьох мислителів, починаючи з давніх часів (Сунь-Цзи, У-Цзи, Геракліт, Аппіан, Флавій Вегетій Ренат), Відродження (Н. Макіавеллі), Нового часу (К. фон Клаузевіц, А. Жоміні) й сучасності (Б. Александер, М. Гареев, Х. Гофмайстер, М. Дейві, М. ван Кревельд, В. Сліпченко, Е. Тоффлер та ін.), виявлено, описано й обґрунтовано сутнісні ознаки війни,

її закони, мінливі зміст і форми. Але людство знову звертається до осмислення феномену війни, прагне усвідомити її особливості в майбутньому, щоб відповідно підготуватися до неї.

Мета статті – розкрити значення війн в історії людства й спробувати намалювати характерні риси війн майбутнього.

Виклад основного матеріалу й обґрунтування отриманих результатів дослідження. Ще з давніх часів війна вважалася невід'ємним компонентом людського життя. Основоположник стихійної діалектики Геракліт стверджував, що «війна – батько всього, мати всього», «все виникає й руйнується через війну», «безсмертні – смертні, смертні – безсмертні; смертю один одного вони живуть, життям один одного вони вмирають» [3, с. 45]. За підрахунками вчених, за останні п'ятдесят шість століть відбулося близько 14 500 війн, у яких загинуло понад 3,6 млрд людей [6, с. 96]. Перші тисячоліття через економічну й військову слабкість стародавніх держав війни велися незначними силами (від кількох сотень до декількох тисяч воїнів) та з обмеженою метою (підкорення й грабїж сусідніх народів, захоплення рабів). Із посиленням економічного та військового потенціалу держав збільшувався й розмах воєн, ускладнювалися способи їх ведення. Єгипет, Персія, Афіни, Спарта, Македонія, Рим, Карфаген для походів використовували не лише сухопутні війська, але також і численні транспортні судна та бойові кораблі, що рухалися річками або вздовж морського узбережжя. Воєнні дії стали розгортатися на великих просторах, вестися на суші й на морі, збільшилася їх тривалість. Так, греко-перські війни тривали з 500 р. до 449 р. до н. е., Пунічні війни між Карфагеном і Римом тривали з перервами понад сто років (із 264 р. до 146 р. до н. е.), похід Олександра Македонського на Схід зайняв десять років (із 334 р. до 324 р. до н. е.) [4, с. 90]. Доіндустріальна епоха характеризувалася стійкою тенденцією зростання чисельності армії (у 4,3 раза за 300 рр.) і випереджальним збільшенням утрат (у 9,5 раза), так що для військовослужбовців ризик стати жертвою війни зріс із 2,6 % у XII ст. до 5,7 % у XV ст., але не набагато перевищив рівень утрат у Греції й Римі. Епоха колоніальних воєн характеризувалася стрибком чисельності армій (у п'ять разів – у XVI ст., порівняно з XV ст.), кількості втрат (у 12,7 раза за той самий період) стосовно чисельності армії (із 5,7 до 14,6 %) [16, с. 81–85]. Війни ставали ризикованим, але прибутковим заняттям.

У Новий час значно збільшилась кількість і війн, і загиблих. Якщо у XVIII ст. сталося 68 воєн, у яких протягом року загинуло 1000 і більше осіб, а загальні втрати в цілому склали 4,4 млн осіб, то відповідні цифри для XIX ст. були 205 і 8,3 млн осіб і для XX ст. – 237 і 98,8 млн людей. У XIX ст. сталося 14 воєн із людськими втратами 100 тис. осіб і більше, у тому числі дві, у яких загинуло понад 1 млн осіб. Рекордним за масштабами та інтенсивністю військових зіткнень стало XX ст. Частота воєн у XX ст. коливалася, але загалом перевищила середню частоту воєн за всю відому історію людства приблизно в 1,5 раза [9, с. 13].

У роки Першої світової війни втрати на полях битв убитими, померлими від ран і бойових отруйних речовин склали близько 10 млн осіб, у т.ч. в Росії – 2,5 млн, у Франції – 1,4 млн, у Великобританії – 900 тис., Бельгії – 100 тис., Німеччині – 2 млн, Австро-Угорщині – 1,5 млн, Італії – 600 тис. осіб, багато хто загинув у таборах для військовополонених. Для військових цілей вироблено близько 180 тисяч тонн отруйних речовин. Наприкінці війни виснажене нестатками й стражданнями населення Землі було охоплено жорстокою епідемією грипу («іспанка»), від якої загинуло близько 20 млн людей. Друга світова війна була найбільш руйнівною в історії людства. У ній брала участь 61 держава, понад 80 % населення Землі. Ця війна лише в Європі (уключаючи СРСР) забрала життя 40 млн осіб, із них 27 млн життів радянських людей, втрати Польщі склали 6 млн, Югославії – 1,7 млн, Франції – 600 тис., США – 400 тис., Великій Британії – 370 тис. осіб. Німеччина втратила в цій війні 13,6 млн осіб. Крім того, держави інших частин світу втратили близько 7,6 млн військовослужбовців і 6 млн цивільного населення. Загальні безповоротні втрати в ході Другої світової війни склали близько 55 млн людей [1]. За період після Другої світової війни у XX ст. на планеті зафіксовано за різними методиками підрахунку від 225 до 232 воєнних конфліктів у 148 регіонах [7, с. 75].

І в новому тисячолітті війни залишаються сумною прикметою буття людства. За даними Стокгольмського міжнародного інституту дослідження миру, щорічно на планеті фіксується понад 30 збройних конфліктів, які призводять до загибелі понад 1000 осіб на рік. У 2008-му та 2011 р. їх кількість досягла найвищої позначки – по 37 конфліктів. За останні 10 років збільшилась і загальна чисельність загиблих унаслідок бойових дій у таких конфліктах – із понад 17 тис. осіб у 2002 р. до понад 22,5 тис. у 2011 р. [10, с. 38].

Раніше ми пишались тим, що пострадянська трансформація в Україні проходила без збройних конфліктів, без кровопролиття, проте у 2014 р. й до нас прийшла війна. «З початку бойових дій у квітні 2014 по 7 грудня 2015 – у зоні бойових дій загинули принаймні 9115 осіб. Це консервативні оцінки, і кількість жертв конфлікту, як здається, ще вища», – заявив помічник Генерального секретаря з прав людини Іван Шимонович під час засідання Ради безпеки ООН щодо ситуації в Україні [2]. Кількість поранених перебільшує 20 тис. осіб, понад 2,5 млн осіб стали вимушеними переселенцями, покинули свої міста й села, де вони народилися, вирости, були щасливими... Зруйновано тисячі будівель, сотні об'єктів освіти, охорони здоров'я, культурного та спортивного призначення, об'єктів торгівлі, заводи, шахти, тисячі кілометрів доріг, сотні мостів. Важко оцінити, скільки коштуватиме відновлення Донбасу. Але навіть не економічні наслідки страшні – жахлива та культурна травма, яку отримали громадяни України по обидва боки бойових дій, наслідки якої ми всі відчуватимемо не один десяток років і не одне покоління буде її носієм.

Те, що відбувається на Донбасі, сьогодні по-різному трактується політиками, науковим співтовариством: українські державні діячі говорять про проведення антитерористичної операції, у російському науковому співтоваристві люблять говорити про громадянську війну на Україні, окремі українські політики – про війну України та Росії, найбільш адекватним буде трактувати це явище як «гібридну» війну, яку веде Росія проти нашої держави.

Концептуальним обґрунтуванням цієї війни протягом ХХІ ст. займалися, насамперед, американські військові теоретики Р. Глен, Дж. Гордон, Д. Кілаллен, Дж. Маккуен, Дж. Маттіс, Дж. Мацумура, У. Немет, Е. Сімпсон, Р. Уїлкі, Н. Фрейер, Ф. Гоффман, норвезький фахівець Г. Карлсен, нідерландський – Франк ван Каппен та ін. [14; 15; 18–20]. Хоча деякі зарубіжні вчені (К. Лоу, П. Мансур, У. Мюррей, Н. Ямагучі й ін.) вважають, що нічого нового ця концепція для теорії військового мистецтва не дає, оскільки ті або інші гібридні загрози та форми військових дій уже існували у військовій практиці минулого [17].

«Гібридна війна – це мішанина класичного ведення війни з використанням нерегулярних збройних формувань. Держава, яка веде гібридну війну, укладає змову з недержавними виконавцями – бойовиками, групами місцевого населення, організаціями, зв'язок із якими формально повністю заперечується. Ці виконавці можуть робити такі речі, які сама держава чинити не може, оскільки будь-яка країна зобов'язана дотримуватися Женевської та Гаазької конвенцій про закони сухопутної війни, домовленості з іншими державами. Усю брудну роботу можна перекласти на плечі недержавних формувань», – роз'яснює генерал-майор у відставці Франк ван Каппен, колишній радник із безпеки в ООН і НАТО [8]. Так діяла Росія в Криму, так само – на Донбасі.

На наше переконання, коли говоримо про «гібридну» війну, то важливим є те, що, по-перше, вона поєднує конвенційні й неконвенційні бойові дії та відповідних учасників цієї війни (поряд зі збройними силами дійовими учасниками стають терористи, найманці, партизани, ополченці, бандформування, спецпідрозділи інших держав тощо); по-друге, держава, яка є спонсором «гібридної» війни, офіційно не визнається воюючою стороною; по-третє, початок «гібридної» війни пов'язаний із використанням неконвенційних методів ведення бойових дій незаконними збройними формуваннями; по-четверте, протягом усієї «гібридної» війни дуже важливого значення надають боротьбі за розум і душі людей, тобто інформаційній боротьбі, де основними дійовими суб'єктами виступають також не військові, а цивільні (ЗМІ, телебачення, Інтернет, інші засоби масової комунікації); по-п'яте, широко використовують дипломатичні, економічні, політичні засоби тиску на країну, яка зазнала «гібридної» війни.

Війна «гібридна» – це не повномасштабна війна ХХІ ст., це всього лише фрагмент сучасної війни шостого покоління, яку сьогодні здатні вести армії США, НАТО, Росії, Китаю [6, с. 118–120; 11; 12.]. Усі інші до них не готові, у тому числі й Україна. Які ж особливості сучасних війн? Спробуємо дати найбільш загальну їх характеристику, бо, розуміючи характер сучасної збройної боротьби, можна займатися будівництвом збройних сил, організацією системи національної безпеки. Війни шостого покоління кардинально відрізнятимуться від попередніх тим, що вся могутність агресора функціонально спрямовуватиметься лише на безумовну поразку об'єктів економіки супротивника через одночасне нанесення наймогутніших інформаційних ударів і масованих ударів непілотованої високоточної зброї різного базування. Почнуть поступово витіснятися, точніше – відмирати, нинішні численні військові формування сухопутних військ й остаточно знеціняться не лише ядерна зброя, але й звичайні збройні сили, що містять кілька видів військ відповідно до сфер їх

застосування (суша, повітря, море). Ми вважаємо, що основними тенденціями сучасної збройної боротьби є такі:

– по-перше, зростання значення стратегічного неядерного стримування будь-якого агресора від розв'язання воєнних дій (ядерними або звичайними засобами) через створення реальної загрози нанесення йому невідворотного неприйняттого збитку високоточною неядерною зброєю. Масоване застосування звичайної високоточної зброї по військових об'єктах, об'єктах економіки держав, що розміщені на значній віддаленості від супротивника, здатне паралізувати життєдіяльність будь-якої країни в будь-якому регіоні світу, а при руйнуванні вогне-, вибухо-, хімічно-, радіаційно- та інших потенційно небезпечних об'єктів – викликати екологічні катастрофи планетарного масштабу;

– по-друге, поступова зміна військово-політичних цілей, а отже, характеру й змісту воєн, збройних конфліктів, операцій і бойових дій. Нині метою застосування збройних сил є не розгром противника, не захоплення (а тим більше – окупація) його території, а дезорганізація ним зусиль у політичній та військовій сферах і примушення прийняти нав'язувані йому умови без суттєвих матеріальних витрат та втрат зі свого боку;

– по-третє, розширення просторового континууму воєнних дій – від боїв на сухопутних театрах воєнних дій (ТВД) до спільних (повітряно-космічних, повітряно-наземних і наземно-морських) операцій, що проводяться за єдиним задумом і планом. Набирає сили тенденція перенесення бойових дій із землі й поверхні морів у повітря, під воду та в космос. Ця тенденція ґрунтується на збільшенні дальності й висоти дії зброї, а також на перевагах повітряно-космічної сфери для розвідки та поразки. Переміщення епіцентру збройної боротьби в повітряно-космічну сферу визначено її особливими положенням і властивостями: а) за своїми просторовими параметрами вона безмежна, а стосовно інших сфер має пануюче положення; б) фізичні властивості повітряно-космічної сфери мінімально впливають на переміщення матеріальних тіл та поширення електромагнітної енергії, що дає змогу досягати високої швидкості та значної дальності польоту, передачі інформації й енергії. У зв'язку із цим змінюються просторові характеристики війни. Воєнні дії набувають усе більшого об'ємного (тривимірного) виміру. Зусилля в таких діях перерозподіляються на користь «вертикального» (повітряно-космічного) складника [5, с. 49–50]. Що стосується дій на суші, то відзначається прагнення обмежити ТВД територією держави-противника;

– по-четверте, створення й зростаюче використання інформаційного континууму, що обумовлено переходом сучасного суспільства до інформаційної цивілізації. Інформаційній сфері притаманні такі характерні ознаки: невичерпність і постійне поповнення ресурсів; можливість їх швидкого копіювання, переміщення великих обсягів практично без утрат, із високою швидкістю й на великі відстані; компактність джерел і носіїв інформації; миттєва реакція (відгук) на вплив, що важко ідентифікувати, та ін. Ця сфера буття є досить привабливою для впливу на інші суб'єкти світової спільноти в ім'я забезпечення власних інтересів. Саме тому сьогодні багато говорять про інформаційну боротьбу, або «інформаційні війни», що можуть бути розв'язані в будь-який час, задовго до початку реальних воєнних дій;

– по-п'яте, зміна логіко-часової побудови збройної боротьби: а) завоювання ініціативи й переваги в інформаційній сфері (в управлінні військами та зброєю); б) створення переваги в повітряно-космічній сфері; в) на цій основі зміна на свою користь співвідношення сил на суші й морях; г) як результат – досягнення загальної кількісно-якісної переваги в силах і засобах; г) збільшення тривалості підготовчих та зменшення періоду активних дій;

– по-шосте, посилення дедуктивних й ослаблення індуктивних зв'язків і відносин збройної боротьби, використання стратегічних і оперативних засобів для ураження тактичної ланки; організація й ведення збройної боротьби в реальному масштабі часу. Перехід від управління військами до управління збройною боротьбою; збільшення розриву в можливостях засобів ураження та захисту. Для сучасної епохи притаманний випереджальний розвиток засобів і способів ураження порівняно із засобами захисту.

Висновки й перспективи подальших досліджень. Такі загалом тенденції сучасної війни. Безумовно, ми всі прихильники миру, але світ жорстокий і не збирається звільнитися від насильства в міждержавних відносинах. Цього вчить наша сучасна історія, історія Грузії, Молдови та інших країн. Тому потрібно пам'ятати слова К. Шмітта: «Лише твердо тримаючись на ногах, можна вірити, що беззбройний народ має тільки друзів, і лише сп'яну можна розраховувати, ніби ворог

переймається відсутністю опору» [13, с. 53]. Тому якщо Україна хоче зберегти свою незалежність, відновити свою територіальну цілісність, то вона повинна пам'ятати про свої Збройні сили, національну безпеку. Іншого шляху в сучасному світі вижити немає.

Джерела та література

1. Гофман В. Р. Экологические и социальные аспекты экономики природопользования [Электронный ресурс] : [учеб. пособие] / В. Р. Гофман. – Челябинск : Изд. ЮУрГУ, 2001. – 631 с. – Режим доступа : <http://finance-credit.biz/ekonomika-prirodopolzovaniya/antropoekologicheskie-ekonomicheskie-aspektyi-43476.html>
2. З початку бойових дій на сході України загинуло понад 9 тис. осіб. ООН [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://espreso.tv/news/2015/12/11/z_pochatku_boyoovykh_diy_na_skhodi_ukrayiny_zagynulo_ponad_9_tys_osib_oon
3. Материалисты Древней Греции. Собрание текстов Гераклита, Демокрита и Эпикура / [Общ. ред. и вступ. ст. М. А. Дынника] ; Академия наук СССР. Ин-т философии. – М. : Госполитизат, 1955. – 240 с.
4. Панфілов О. Ю. Війна та суспільство / О. Ю. Панфілов // Сучасне суспільство. – 2012. – Вип. 2. – С. 87–100.
5. Панфілов О. Ю. Сучасна війна: проблема осмислення характеру та змісту / О. Ю. Панфілов, В. А. Кротюк // Наука і техніка Повітряних Сил Збройних сил України. – 2010. – № 1. – С. 47–52.
6. Політологічний енциклопедичний словник / уклад. : Л. М. Герасіна, В. Л. Погрібна, І. О. Поліщук та ін. ; за ред. М. П. Требіна – Х. : Право, 2015. – 816 с.
7. Політологія : [навч. енцикл. слов.-довід. для студ. ВНЗ I–IV рівнів акредитації] / за наук. ред. д-ра політ. наук Н. М. Хоми ; [В. М. Денисенко, О. М. Сорба, Л. Я. Угрин та ін.]. – Львів : Новий світ-2000, 2014. – 779 с.
8. Путін веде в Україні гібридну війну – генерал Каппен [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://geostrategy.org.ua/ua/komentari/item/409-putin-vede-v-ukrayini-gibridnu-viynu—general-kappen>.
9. Серебрянников В. В. Социология войны / В. В. Серебрянников. – М. : Ось-89, 1998. – 320 с.
10. СІПРІ 2013: озброєння, роззброєння та міжнародна безпека : щорічник : [пер. з англ.] / Стокгольм. міжнар. ін-т дослідження миру ; Укр. центр екон. і політ. дослідж. ім. О. Разумкова ; редкол. укр. вид. : Л. Шангіна (голов. ред.) та ін. – К. : Заповіт, 2014. – 520 с.
11. Требин М. Войны XXI века / Михаил Требин. – М.: АСТ ; Минск : Харвест, 2005. – 608 с.
12. Требин М. «Гібридна» війна як нова українська реальність / М. Требин // Український соціум. – 2014. – № 3(50). – С. 113–127.
13. Шмитт К. Понятие политического / К. Шмитт // Вопросы социологии. – 1992. – Т. 1, № 1. – С. 40–53.
14. Freier N. Hybrid Threats and Challenges : Describe... Don't Define [Electronic resource] / Nathan Freier. – Mode of access : <http://smallwarsjournal.com/blog/journal/docs-temp/343-freier.pdf>.
15. Hoffman F.G. Conflict in the 21st Century : The Rise of Hybrid Wars / F. G. Hoffman. – Arlington ; VA : Potomac Institute for Policy Studies, 2007. – 72 p.
16. Howard M. War in European history / Michael Howard. — London ; New York : Oxford University Press, 1976. – 165 p.
17. Hybrid Warfare: Fighting Complex Opponents from the Ancient World to the Present / Williamson Murray and Peter R. Mansoor, eds. – New York : Cambridge University Press, 2012. – 329 p.
18. McCuen J. J. Hybrid Wars / J. J. McCuen // Military Review. – 2008. – April-May. – P. 107–113.
19. Simpson E. Thinking about Modern Conflict: Hybrid Wars, Strategy, and War Aims / E. Simpson // Conference paper presented at the Midwest Political Science Association, Palmer House Hilton, Chicago, Illinois, April 7, 2005. – [Electronic resource]. – Mode of access : http://www.allacademic.com/meta/p84945_index.html.
20. Wilkie R. Hybrid Warfare: Something Old, Not Something New / R. Wilkie // Air & Space Power Journal. – 2009. – Winter. – Vol. XXIII, No 4. – P. 13–17.

Требин Михаил. Война в истории человечества и ее особенности в XXI веке. В статье показано, что война была, есть и будет в обозримом будущем печальной составляющей человеческого развития. Цель статьи – раскрыть значение войн в истории человечества и попробовать нарисовать характерные черты войн будущего. На большом эмпирическом массиве данных показаны страшные последствия войн для человеческой цивилизации. XXI в. не стал исключением, войны остаются печальным компонентом человеческой истории. Сегодня против Украины ведется «гибридная» война. Ее особенности: сочетает конвенционные и неконвенционные боевые действия и соответствующих участников этой войны; государство, которое является спонсором «гибридной» войны официально не признается воюющей стороной; начало «гибридной» войны

связан с использованием неконвенционных методов ведения боевых действий незаконными вооруженными формированиями; в течение всей «гибридной» войны очень важное значение придается информационной борьбе; широко используются дипломатические, экономические, политические средства давления на страну, которая подверглась «гибридной» войне. Сформулированы особенности вооруженной борьбы будущего, которые необходимо учитывать при военном строительстве и обеспечении национальной безопасности.

Ключевые слова: война, «гибридная» война, войны будущего, вооруженная борьба, последствия войны.

Trebin Mikhail. The War in Human History and its Characteristics in the 21st Century. The article proved that the war was, is and will be in the foreseeable future a sad part of human development. Purpose of the article – to reveal important wars in history and try to draw the characteristics of future wars. At a large array of empirical data shows the terrible consequences of war for human civilization. In the 21st Century wars are a sad part of human history. Today Ukraine is against «hybrid» war. Its features: it combines conventional and unconventional fighting and relevant members of the war; State which is the sponsor of «hybrid» war officially recognized belligerent; start «hybrid» war involves the use of unconventional methods of fighting illegal armed formations; throughout the «hybrid» war very important given the information struggle; widely used diplomatic, economic, political means of pressure on a country that has undergone «hybrid» war. Formulated features of warfare of the future, which should be considered when military construction and ensuring national security.

Key words: war, «hybrid» war, the war of the future, the armed struggle, the consequences of war.

Стаття надійшла до редколегії 05.04.2016 р.

УДК 327+341.1:061.1ЄС

Богдан Юськів

Криза міграційної системи Європейського Союзу: достатні умови

У статті розкрито проблеми біженців із країн Близького Сходу до Європи, яка актуалізувалась і становить реальний виклик як Шенгенській системі, так і ЄС загалом. Доведено, що така ситуація з біженцями містить ознаки кризи міграційної системи ЄС і детально аналізує достатні умови кризи (загрози): 1) зростання до безпрецедентних за масштабом потоків біженців, котрі заповнили Європу; 2) поява джерел нестабільності та соціально-економічної напруженості в європейських суспільствах; 3) активізація діяльності терористичних осередків і рухів на теренах Європи; 4) загострення міжнародних та міждержавних відносин у регіонах, прилеглих до ЄС. Усі ці умови розгортаються на сприятливому тлі: Європа є легкодоступним регіоном, незважаючи на складну систему контролю кордонів; Європа – відносно стабільна територія високого рівня добробуту й соціального забезпечення; регіон, чисельність населення якого поступово зменшується, тоді як на сході та півдні від неї розміщені терени з динамічно зростаючим населенням; довкола Європи існують великі зони політичної нестабільності та навіть політичної дезінтеграції деяких країн.

Ключові слова: міграційні потоки, біженці, ЄС, міграційна система ЄС, криза, достатні умови кризи

Постановка наукової проблеми та її значення. 2015 р. став роком виникнення нових загроз безпеці об'єднаної Європи. За розрахунками Агенції з охорони зовнішніх кордонів країн-членів ЄС FRONTEX, у 2015 р. країни шенгенського простору зафіксували 1,8 млн нелегальних в'їздів на їхню територію [20]. Потік біженців до Європи у 2016 р. може виявитися не меншим ніж минулого, – прогнозує у своєму інтерв'ю Ф. Леггері, виконавчий директор FRONTEX [12]. На його думку, якщо кількість новоприбулих залишиться на рівні попереднього року, то це буде «непоганий рік». Однак за даними Міжнародної організації з питань міграції, уже за неповних два місяці 2016 р. лише до Греції пробуло понад 102,5 тис. шукачів притулку та мігрантів [13].

Реагуючи на ці події й намагаючись утримати ситуацію під контролем, європейські лідери проводять зустрічі й саміти, численні конференції, намагаються переглядати бюджет і відшукати додаткові кошти, роблять рішучі заяви тощо. Так, єврокомісар із питань міграції, внутрішніх справ і громадянства Д. Аврамопулос наголосив, що ця міграційна криза є найбільшою з часів Другої світової війни, а канцлер ФРН А. Меркель узагалі визнала, що «проблема біженців» затьмарилася всі інші сучасні загрози Європі [10]. На економічному форумі у швейцарському Давосі (січень 2016 р.) голова Міжнародного валютного фонду (МВФ) К. Лагард висловила думку, що міграційна криза в Європі поставила під загрозу Шенген [8], а Держсекретар США Д. Керрі наголосив, що наплив